

קצבה למחצית השקל

נתבאר מדברי רבי שמעון לעיל, שמחצית השקל יש לו קצבה, כלומר שיעור קבוע שאינו משתנה.

ואמנם אין הכוונה שבכל הזמנים השיעור שווה, שכן רבי יהודה לימד, ששיעור זה נשתנה במשך הדורות.

א. כשעלו ישראל מגולת בבל, היו שוקלים דרכונות, כלומר נותנים מחצית המטבע הנקרא דרכון^א, והוא מטבע שהיה במלכות מדי [ושווה סלע ומחצה], ולפי שאז היו צריכים הרבה לעבודת הבית, לפיכך שקלו מטבעות גדולים.

ב. לאחר זמן כשנתבטל המטבע הראשון, והיה המטבע היוצא סלע, **החלו לשקול סלעים,** כלומר נותנים מחצית הסלע^ב, [והוא שיעור מחצית השקל של תורה].

ג. לאחר זמן, כשנתבטל המטבע הנקרא סלע, והיה יוצא מטבע של חצי סלע, **היו נותנים את המטבע הזה כולו, אבל לא נתנו להם לשקול דינרים,** שהם חצי המטבע הזה, **כי אין לפחות משיעור מחצית השקל של תורה.**

ומה שאמר רבי שמעון, שמחצית השקל יש לו קצבה, הכוונה לכך, שמאחר שקבעו איזה מטבע יביאו, מעתה כולם מביאים אותו דבר, ואין אחד יכול להרבות, ולא להמעיט, שנאמר, "הַעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט" (שמות ל' ט"ו).

ועניין זה, שאין לפחות ממחצית השקל של תורה, מבואר בדברי נחמיה, "וְהַעֲמִדְנִי עֲלֵינוּ מִצֹּת לְתֵת עֲלֵינוּ שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל בְּשָׁנָה לְעִבְדַת בַּיִת אֱלֹהֵינוּ" (נחמיה י' ל"ג) שמשמע שהיו נחמיה ובית דינו צריכים להעמיד הדבר, כי היו העם רוצים להביא מחצית המטבע היוצאת, אף שהיא פחותה ממחצית השקל של תורה, והעמידום לתת שלישית השקל, שהוא עשר גרה, השווה למחצית השקל של תורה^ג.

^א כן פירש בעל תקלין חדתי. ובעל קרבן העדה פירש, שהיו נותנים דרכון שלם.

^ב כן פירש בעל תקלין חדתי. ובעל קרבן העדה פירש, שהיו נותנים סלע שלם.

^ג כן פירש בעל תקלין חדתי, שמהכתוב הזה יש ללמוד, שלא לפחות ממחצית השקל של תורה. ולא זכיתי להבין, מנין לו ששלישית השקל שלהם, הוא מחצית השקל של תורה. ובעל קרבן העדה פירש, שמהכתוב זה יש ללמוד, שמתחילה היו שוקלים דרכונות, שכן הכתוב "שְׁלִישִׁית הַשֶּׁקֶל" נדרש כמו שילוש שקל, כלומר שלושה שקלים, וכל שקל הוא חצי סלע, נמצא שהיו נותנים סלע ומחצה, שהוא שווי דרכון.